

FAVENTE JEHOVAH
DISPUTATIO PHYSICA

De
T E R R A

Quam

*Cum Amplissima, in Nova & Regia Academia CHRIS-
TIANEA, quae Abogiae est, Facultatis Philosophicae
consensu ac approbatione, Examini
subjicit publico*

M. SVENO L. FOLKENIUS
NERICIENSIS.

Respondente

JOHANNES L. KLINGIO
S. R. M. tis Stipend. Nerichia-Sveco.

Ad diem 21. Martij Anni 1646. In Auditorio
Majori, horis antemeridianis consuetis.

Psal. 24, 1.

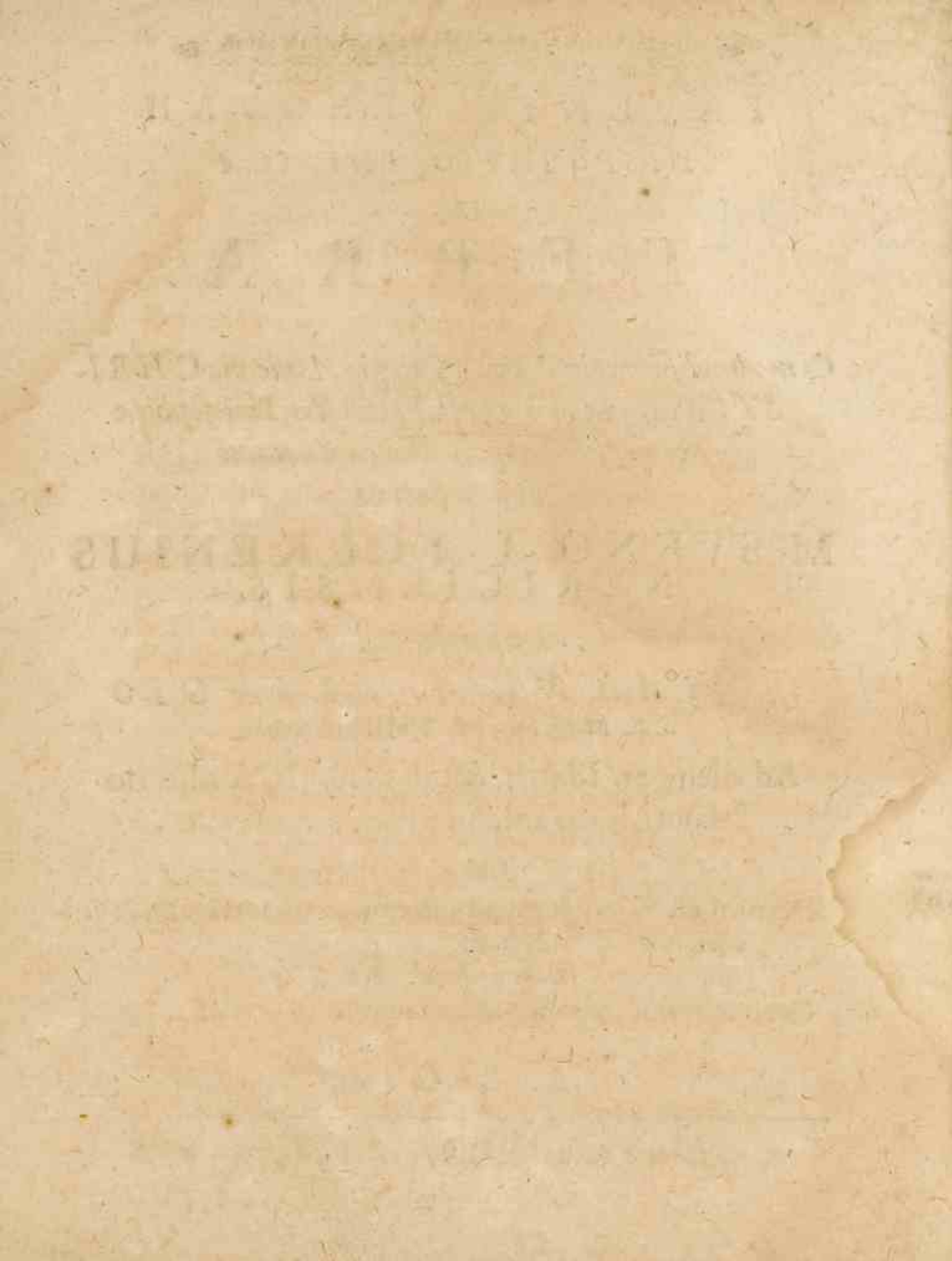
Domini est Terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum, & uni-
versi qui habitant in eo.

Item 2. Paral. 16, 9.

Oculi Domini contemplantur universam terram.

A B O Æ,

Excudebat Petrus Wald / Acad. Typogr. 1646.

Prodromus.

TRactatio de Terra matre omnium ut aspectu pulcherri-
ma, ita indagine mentis dignissima: Quid enim pulchrius,
quid suavius ac utilius esse potest quam Elementi istius aliqua-
lem habere cognitionem, ex quo quis nascitur, alitur, in quo vi-
vit, per quod reficitur, & in quod tandem revocatur & recondi-
tur. Aqua subeunt in imbres dicente Plinio lib. 2. c. 63. rige-
scunt in grandines, tumescunt in fluctus, precipitantur in tor-
rentes: Aer densatur nubibus furit procellis. At Terra benigna,
mitis, indulgens, ususq; mortalium semper ancilla, quae cuncta ge-
nerat, quae sponte fundit, quos odores, saporisq; quos succos! quos
tactus! quos colores! quam bonâ fide creditum saevus reddit!
Quae omnia nostri causa alit. Verum cum priori anno de cor-
pore naturali caelesti publicè disseruimus, haud in conveniens vi-
detur, si praesentis anni curriculo (juxta ordinem creationis Gen.
1. v. 1. In principio creavit Deus caelum & terram) materiam
de Terra sub eadem Disputationis revocaverimus. Impri-
mis v. Deum fontem omnis sapientiae & intelligentiae pro felici
successu devotè sequenti hoc disticho rogamus, quò dignetur co-
natui nostro ex alto benedicere nobisq; suâ gratiâ adesse;

Altitonans actus, rege consilio optime nostros,
Hocce opus ut laudi serviat omne tuæ.

THESIS I.

Ere dicitur à Philosophis, quod natura sive es-
sentia alicujus rei investigetur tam per Defini-
tionem quam per Divisionem: Definitionem
A 3 quod

quod attinet, duplex nobis occurrit perpendenda nominis sc. *Et Rei.* Sed cum omnis cognitio sit ex præcognitione nominis, idcirco Onomatologia seu Definitio nominalis tria nobis exhibens, utpote Etymologiam, Homonymiā & Synonymiam, præmittitur.

II. I. Etymologia sive notatio; vox Terra alijs derivatur à tero quod teratur; alijs v ab inusitato vocabulo teretudine seu rotunditate dicitur.

III. II. Homonymia matrix illa errorum è voce terra excutienda venit, cum nihil sit quod magis impediatur rerum intelligentiam ac æquivocatio. Accipitur Terra vel Theologicè vel Philosophicè. Theologicè sumitur 1. Pro contento in terra, ut Gen. 6. Corrupta est terra coram Deo, &c. 1. Pro eo quod ex terra ortum est. Ut Gen. 3, 19. Terra es & in terram reverteris. 3. Pro æterna beatitudine, quæ dicitur terra nova, terra viventium. Esa. 66, 27. 2. Pet. 3. Apoc. 21. Psal. 27. & 126. Philosophicè accipitur 1. Vulgariter pro regione aliqua particulari, ut Terra Svecica, Fennonica, Germanica, &c. 3. Metaphoricè pro abjecta familia, unde terræ filij olim dicebantur, qui ex obscuro & ignoto genere fuerunt prognati. 3. Geographicè pro globo aquam simul cum terra complectente. 4. Physicè 1. Pro corpore fossili, quod de natura minerali participat & à succis est distinctum quale est creta, terra sigillata, &c. 2.

Pro

*Pro corpore simplici v. Elemento terra, à reliquis se-
parato, quæ acceptio hujus est loci propria.*

*IV. III. Synonymia. Terra alijs nominibus
apud Philosophos insignitur. 1. Mater magna, quod
germina, plantæ &c. Ex ea nascatur, quod nos nascent-
es excipiat, natos alat, denatos novissimè ut mater
operiat & in gremio suo q: foveat. 2. Vesta quia ex-
terius varijs floribus, herbis, arboribus, frugibus &c.
q: vestiatur, vel quia vi sua Stet. juxta Ovid.*

Stat vi terra sua, vi stando Vesta vocatur.

*3. Bona quod omnia ad victum, bona ferat. 4. Fauna,
quod faveat omnium animantium usui. 5. Omnium
Philosophorum consensu vocatur Terra orbis, ob ro-
tunditatem suam. Unde Imperatoribus & Regibus tan-
quam insigne præfertur pomum rotundum, ut significet
eos Terræ, quæ rotunda est, dominari.*

*V. Hæc de Onomatologia dicta sufficiant; Nunc
v. properamus ad Pragmatologiam.*

*VI. Terra est Elementum firmissimum, crassis-
simum & gravissimum, frigidum atq. siccum, à Deo
ex nihilo creatum, inq. medio mundi immobile colloca-
tum; ut sit matrix ac domicilium corporum mixtorum
animatorum & inanimatorum. Hæc data Defini-
tio commodissimè in Genus & Differentiam resolvitur.*

*VII. Generis loco ponitur Elementum. Quod
a. Terra sit Elementum hoc Syllogismo probari potest.
Cui convenit Definitio ei etiam definitum; at Definitio
elementi convenit terræ E. & definitum. Major est Ca-*

non Logicus Minor v. sequenti roboratur prosyllogismo: Elementum est corpus naturale simplex homogeneous sub cœlo contentum &c. Atq; terra est corpus naturale simplex homogeneous sub cœlo contentum E. est Elementum. Minor hujus Prosyllogismi confirmatur sequentibus rationibus 1. Corpus est Terra, quia constat ex materia & forma. 2. Naturale, quia natura gaudet. 3. Simplex dicitur non quod careat materia & formâ, sed quod non ex alijs speciebus corporis naturalis sit compositum, in quas dissolvatur.

VIII. Altera pars definitionis est Differentia, quæ è causis & affectionibus desumitur. Cause duplices sunt 1. Externæ, ut efficiens & finis. 2. Internæ, ut materia & forma; de quibus in sequenti sermo erit.

IX. 1. Efficientem causam terræ infallibiliter asserimus esse Deum, à quo omnia creata sunt, attestante scripturâ S. Gen. 1, 1. In principio creavit Deus cœlum & terram. Psal. 134. v. 3. Benedicet tibi Jehova è Tzijone, qui fecit cœlum & terram. Plura parallela loca ad ferre non ducimus necessarium, cum nemini Christianorum dubium esse possit, quin Deus sit creator Terræ, &c.

X. 2. Altera causa externa occurrit, quæ est finis. Terram ob finem aliquem creatam esse nemini ambiguum esse potest. Finis enim movet efficientem ad agendum, unde si terra causam efficientem habeat

beat, finem quoq; habebit; aliis frustra ageret causa efficiens, quod nequaquam de Deo dicendum est. Finis a. Terræ duplex constitui potest; ultimus nimirum & subordinatus. Ultimus est ipsius Dei gloria, si enim totum hoc universum, idcirco & terra ad gloriam ipsius declarandam tendit. Prov. 16, 4. Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus. Subordinatus finis eſſe poteſt vel Generalis ſeu communis, vel proprius.

XI. 1. Communis eſt, ut cum cœlo & reliquis Elementis univerſi machinam abſolvat ac compleat, ſitq; materia corporis mixti. 2. Proprius, ut ſit ſubjectum ſuarum affectionum, ultimoq; tandem, ut ſit ſedes omnium rerum gravium nempe ſublunarium.

XII. Internæ cauſæ Eſſentiam conjunctim non diſjunctim dantes ſequuntur, quarum prima eſt Materia, de qua varias ſorvent opiniones Philoſophi. Quod autem concernit Materiam terræ conſtituenda aſſerimus illam nullam fuiſſe: juxta illud: Materiam noli quærere nulla fuit. Terram v. conſtitutam ſive creatam materiam habere in dubium non vocatur, cum omne corpus naturale materiam habeat; terra eſt corpus naturale &c. major patet quia materia & forma ſunt cauſæ corporis naturalis. Minor inde probatur, quia terra eſt ſubſtantia, at ſi eſt ſubſtantia, erit vel ſpiritus vel corpus, non ſpiritus &c. corpus.

Unde

deliquet terram esse substantiam & quidem comple-
tam. Præterea, quidquid quantum est, id materiam
habet, terra est quanta &c. Propositio liquet, quantitas
enim materiam insequitur; Assumptio est per se cla-
ra. Hactenus probatum dedimus Terræ materiam
dari, quanam a. & qualis illa sit, in subsequenti sollici-
ti erimus.

XIII. Materiam Terræ quod spectat ostendit sacer
codex terram primo quidem & immediate ex ni-
hilo esse creatam. Gen. i. v. i. In principio creavit
Deus cælum & terram. Rom. 4. v. 14. Deus creavit ea
quæ non sunt sicut ea quæ sunt. Heb. ii. 3. Fide intelligim⁹
coagmentata esse secula verbo Dei, quæ sententia m.
in prisca Judæorum Ecclesia recepta fuit; uti apparet
ex 2. Macab. lib. c. 7. v. 28. Ubi mater alloquitur fi-
lium suum; peto à te fili inquit, ut respiciens in cælum
& terram, & videns omnia, quæ in eis sunt, agnoscas
Deum hæc fecisse ex ijs quæ non erant & humanum
genus ita factum esse. Compositionis v. materiam
quod attinet, dicimus illam esse simplicem & puram
materiam cujus essentiam nulla ingreditur forma.

XIV. Altera causa interna est ipsa Forma, quæ
substantialis & propria recte statuitur, per quam ter-
ra est id quod est, & à cæteris Elementis alijsq; rebus
distinguitur, quanam autem & qualis illa sit, non po-
test ab infirmitate intellectus nostri declarari, cum nul-
la forma substantialis per se incurrat in sensum, & ni-
hil

bil sit in intellectu, quod prius non fuerat in sensu: Hinc itaq; Formam per propria nonnulla accidentia nobis notiora describimus quæ accidentales formæ nuncupari possunt, quatenus formam nos latentem quodammodo demonstrant & terram ab alijs Elementis secundario distinguunt.

XV. Haftenus de causis Terræ tam externis quam internis actum est, nunc ejus affectiones delibanda, succedunt.

XVI. *1.ma Affectio est Firmitas. Maximè firma est Terra, quia omnium animantium, plantarum, arborum, Metallorum, aquarum, aliorumq; corporum sedes ac firmamentum est: Nihil stabile in undis, procumbunt arbuta, titubant virgulta, cunctaq; minitantur ruinam. Terra sola fulcrum existit, quò tuto onera ac moles corporum & animalium sustinentur. Aves non modo pedes in ramulis vel surculis figentes deprehendimus titubare, & haud recto stare talo; Verum etiam alia mobilia mobilibus innixa lapsu ruere præcipiti. Nec non in lutosâ humo aut rupta glacie, si quis incedit, labitur, cum nulla fermè in hisce firmitas detur cui innitantur. Firmitas itaq; Terræ adscribitur maxima, ut quieti & motui corporum idonea sit.*

XVII. *Altera affectio terræ, est crassities & quidem summa, liberum enim alijs corporibus transitum negat, crassa quidem est aqua cedit tn. piscibus cedit na-*

vibus & hominibus. Sola terra cedere nescit, ac fortissima robor a sustentat, ipsa quoque atomi terra cum alijs aliorum Elementorum atomis collata semper crassiores existunt.

XVIII. Tertia occurrit affectio gravitas v. z. summa, cum ad intimum locum delabi contendat, & infra aquas demergatur. Portio terrae immixta aquae fundum petit, ut experientia dicitur, per cavernam terrae missa deorsum labitur ad usque tendendo deorsum & ad centrum terrae inclinando. Quod a. in superficie superiore multa gravia quiescant ex impedimento est & sustentaculo, quo remoto quodvis ad imum pergit. Penus etiam seu promptuarium fertilissimum, atomos igneas, aqueas sulphureas aliaque id genus suo coarceat sinu. Omnis generis Metallis lapidibus, gemmis, plantis & animalibus onusta est. Luxuriant montes, campi, colles valles & convalles, innumeramque subinde parturiunt mira natura miracula.

XIX. Quarta est Frigiditas, de qua inter Philosophos haud levis est controversia, quidam enim contendunt Terrae summam competere frigiditatem, aquae v. remissiore: Illi hoc praesertim triumviri utuntur Syllogismo: Quod est 1. gravissimum. 2. a fonte caloris remotissimum 3. & ad ignem extinguendum aptissimum, illud est frigidissimum. At terra talis est. E. Verum quod spectat hunc Syllogismum tribus medijs terminis constantem, putamus illum non esse magni ponderis & momenti, & quidem imprimis ad primum mem-

membrum respondemus, quod sibi constare non potest.
 Gravia quamvis corpora nonnulla sint, non protinus
 frigida, sicut nec levia calida. Levem deprehendi-
 mus nivem, nec tn. propterea calidam; Gravem sci-
 mus hominem esse nec tn. frigidum. Papyrus cum
 comburitur levissima remanet materia, quæ, tn. cali-
 dissima non est. Pulvis est levis & tn. non calidus.
 Deinde ad alterum membrum syllogismi respon-
 detur negando: Quod à sole est remotissimum illud
 nō statim est frigidissimum: Sol n. calefacit non forma-
 liter sed effectivè non in Sole sed à sole calor est. Ve-
 luti non in vino sed à vino ebrietas. Per Instantiam,
 m. responderi potest; Media aëris regio soli propin-
 quior est quam infima & tn. non est calidior. Ter-
 tium deniq; membrum à nobis ita resolvi potest,
 dicendo non omne illud quod ignem extinguit frigidum
 esse. Ventus n. quantumvis calidus & siccus flam-
 mam extinguit. Fumus calidus & siccus candelam.
 Flamma major, flammam minorem; Proinde hoc
 membrum non procedit. Aqua n. longè aptior est ad
 extinguendum ignem, quam terra. Quod a. ignis
 terrâ extingvatur id magis suffocationi quam ejus fri-
 giditati adscribendum est quæ ratio vulgari experi-
 mento roboratur, ligna n. arctius lignis accensis appo-
 sita in fornace ignem extingvunt. Proinde sensum
 dimittere in ijs, quæ sensibus manifesta sunt, &

rationem quæerere infirmitas intellectus est. Sed cum sensus testentur aquam magis frigefacere quam terram; unde pro primo & adequato frigoris subiecto aquam agnoscimus. Quomodo quæsumus? Si terra frigidissima esset, ad usum, habitationem animantium in ea degentium apta & accommodata foret, cum vita animantium consistat in calore, cui excessus frigiditatis maximè contrariatur. Quomodo in terra conseruentur tempore brumali rapæ, olera & id genus alia si frigidissima esset.

XX. Quinta affectio Terræ, est siccitas. Existimant nonnulli Philosophi Terram esse Elementum Siccissimum quia suis ajunt terminis continetur facilimè, alienis v. difficilimè; Nos v. statuimus eorum probationem haud magni ponderis esse, deprehendimus n. ignem, qui siccus est imò siccissimus, termino proprio difficilimè terminari. unde malè è ratione termini siccitas definitur. Termini nunquam propter qualitates, sed propter quātitatem corporibus tribuuntur. Si corpora propter humiditatem termino proprio difficulter terminantur, alieno verò facilè, cur ignis, qui humidus non est, difficilimè termino proprio terminatur, alieno facilè? Nos quidem non negamus Terram esse siccam, verum non siccissimam, quæ qualitas igni competit, ignis n. maximè exsiccatur. Unde tale nequitur argumentum.

Quid.

*Quidquid maximè exsiccat illud est siccissimum, at
ignis maximè exsiccat E. est Elementum siccissimum.
Major probatur. Omnis n. operatio arguit for-
mam. Minor constat experientiâ.*

XXI. Sexta affectio est Figura, quam sphaericam
terræ adsignam⁹, suffulti sequentib⁹ rationib⁹. 1.
Si ab arctico siue meridie progrediamur versus se-
ptentrionem manifestò alium Horizontem conspici-
mus, & stella, quæ propè meridiem lucebant, inci-
piunt occultari. Contra, ad septentrionalem plagam
incipiunt novæ stellæ apparere, quæ antea latitabant.
Hoc a. fieri non posset, nisi Terra esset rotunda: illud
etiam inditium est firmum, quod stellæ citius oriuntur
& occidunt orientalibus, quam occidentalibus, illisq^{ue}
prius quam his dies illucescit & nox ingruit.

Deinde apparet in Eclipsi lunari, quæ fit ab umbra ipsi⁹
Terræ; qualis namq^{ue} est umbra, tale etiam est corpus; ut si um-
bra sit rotunda, etiam corpus est rotundum; & si est quadrata,
etiam corpus est quadratum. At umbra Terræ quæ impedit &
aufert luna lumen in Eclipsi, est spherica. E. & ipsa Terra est
spherica. Præterea rotunditatem terra approbant fermè o-
mnes Philosophi, ut indigitavimus in Thesi 4. Quartum de-
niq^{ue} argumentum firmissimum Sacer codex nobis suppeditat
Esai. 40, 22. Sedens inquit super globo terræ id est.
Sphæra, gyro vel circulo.

XXII. Neque rotunditati terræ officiant aliis-
simi montes, valles & speluncarum concavitates, quia
terram hic non secundum partes singulas, sed secun-

dum se totam tractamus. Et sic respectu globi terreni sunt instar rimulae & minimae arenulae ad magnum globum artificialem collatae. Hinc liquet Terram sphaericam esse 1. Non secundum Geometras, qui omnimodam & planè perfectam rotunditatem observant, ex eo quod omnes lineae ductae à centro ad peripheriam sint aequales. In Terra autem ejusmodi rotunditas inveniri nequit, ob montes altius exsurgentes quam valles, unde linearum nascitur inaequalitas. 2. Sed secundum Astronomos rotunditatem latè & minus exactè perpendiculariter. Sic dicimus aliquem formosam esse faciem quamvis habeat verrucam: imò rotunditatem non vitiant, Musca rotundo corpori insidens, clavus rotae infixus, sutura eminens in pila; idem esto iudicium de montibus, qui respectu terrae sunt instar puncti.

XXIII. Nec sicco pede transire possumus, quod quidam Philosophorum existiment valles & montes in tempore diluvij primum esse genitos, eò quod tum terra sit rupta & subducta ab aquis in mare praecipitantibus, atqui sic ante diluvium terram fuisse perfectè rotundam arbitrantur; nostro v. seculo non sic. Quorum sententiam improbamus, cum apertissima habeamus S. Scripturae dicta, testimonium perhibentia montes ab exordio mundi creatos esse. Ut Gen. 7, 20. Gen. 8, v. 4. 5. & Ps. 90, 2. Quis enim credat homines bestiasque ante diluvium montibus planè caruisse, cum non solum faciant ad

ornatum totius universi, verum etiam multiplices maximeq; necessarias utilitates habeant; conferunt enim ad cohibendum impetum ventorum, ad arcendos maris & fluviorum influxus, nec non ad rerum, quæ in terra nascuntur copiam, &c. Observandum tamen est, nos non inficias ire cæpisse novos quosdam montes tempore diluvij, & adhuc existere posse per maximam aquarum inundationem; Sed hinc non sequitur, quod nulli montes ante diluvium extiterint.

XXIV. Septima affectio est. Situs & positio terræ. Terram dicimus in medio universi sitam esse, & instar centri à cælo undiq; equaliter distare, atq; potentiâ Divinâ sustentari; ut videre est Job. 26, 7. Qui extendit aquilonem super inane, suspendit terram super nihilum. Quem locum hunc in modum explicat Osiander; Terra in medio concavitate cæli q; pendet, & tn. nulli rei affixa est, ex, quâ pendeat, nisi ex immensa Dei potentia. Unde illud Poëtæ

Terra pilæ similis nullo fulcimine nixa;
Aëre subiecto tam grave pendet onus.

Quæ assertio hisce roboratur rationibus. Nam omne corpus grave ad centrum tendit; Terra est corpus gravissimum, quod in Thesi 18. probatum est. E. id ipsum hoc modo etiam potest ostendi. Si terrea pondera dimittantur non secundum lineas parallelas descendunt, sed quò longius abeunt, eò magis sibi mutuò appropinquant, adeo ut si nullum interpositum esset impedimentum in centro concurrerent ibiq; quiescerent. Hujus mutue inclinationis, nulla alia causa datur quam
quod

quod singula pondera sua naturâ nitantur centrum occupare, quod non fieret, si in parallelismo nō deficerent. Deinde si Terra non sit in medio universi erit extra medium, vel in axe vel extra axem quocunq; situ posito, semper sequeretur æquinotia non apparitura eodem tempore omnibus hominibus terram incolentibus, & umbras, quæ in æquinotijs projiciuntur, sole oriente & occidente in unam rectam lineam nō desituras. Notum deniq; est Sex signa Zodiaci, semper supra terram esse, & totidem infra delitescere; cœli nq; in duo hæmisphæria æqualia secari, & tempus antemedianum pomeridiano æquari. Plures qui hujus rei desiderat rationes consulat velimus Mathematicos.

XXV. Octava prodit affectio Quies. Terra in medio mundi immota perpetuo quiescit. Causa v. immobilitatis terræ nativæ ejus est gravitas, quæ cum sit maxima efficit ut terra locum maximè à cœlo remotum & dissitum h.e. medium mundi expetat, ibiq; quiescat, nec nisi per violentiam inde detrudatur. Hanc assertionem non modo veritas sacrarum literarum confirmat. Ut Eccl. cap. 1, 4. Terra in seculum permaneat. Psal. 104, 5. Fundavit Terram supra bases suas ne dimoveretur in seculum & perpetuum. Sic Jos. 10, 13. Solis statio pro summo habetur miraculo. Sed m. testimonium sensuum, omnium n. patet sensibus Terram stare & solem lunamq; cum reliquis stellis moveri. Si a. moveretur terra circulariter, in altum projecta non redirent perpendiculariter ad locum pristinum. Hinc sensum di-

dimittere in ijs, quæ sensibus manifestè obvia sunt & rationem consulere, imbecillitas intellectus est.

XXVI. Nova tandem emergit affectio Magnitudo. *Quantitas totius globi terreni considerari potest vel Relatè vel Absolutè.*

XXVII. 1. Relatè in respectu ad cælum, est terra instar puncti Physici. *Quoniam unaquaq; stella etiam minima, quæ visu notari potest totam terram multoties magnitudine superat, ut Astrologi suis probant instrumentis, & tn. ut punctum in firmamento micat, unde Terra respectu Cœli multò minor erit.*

XXVIII. 2. Absolutè & per se globus terrestris consideratus (ita tn. ut aquam includat) magnam satis & insignem habet molis quantitatem. Cum v. in Thef. 21. & 24. Certis argumentis probatum sit terram esse sphericam & centrum tenere universi, facile erit ipsius ambitum invenire. Ut si quis sub meridiana recta progrediatur in septentrionem & observet arcum cœlestem terrestri distantia duobus locis intercepta, respondentem ex altitudinis poli aut stellæ inerratis differentiâ; Quæ est ratio arcus cœlestis ad suum circulum majorem; ea est distantia duarum stationum ad telluris ambitum. At jam docent moderni Mathematici suis observationibus miliaribus 15. Germanicis aut stadijs 500. partem unam maximi circuli correspondere; qualium totus est juxta eorum

hypothese 360. gr. & ambitum Terræ esse miliarium Germanicorum 5400. stadiorum a. 180000. cujus ambitus hoc modo potest inveniri. Ut 1. gr. ad 15. miliaria, sic totus circulus 360. ad ambitum terræ 5400.

XXIX. *Invento sic ejus ambitu non difficile erit telluris diametrum inquirere; cum Mathematicis in propatulo sit, omnis circuli peripheriam ad suam diametrum habere propè rationem triplam sesquiseptimam; unde sic procedendum erit: Circumferentia 22. dat diametrum 7. quam diametrum dabit peripheria 5400. Operatione juxta regulam proportionis rectè peracta prodit telluris dimetiens miliarium Germ. 1718 $\frac{1}{2}$. stadiorum a. 57272 $\frac{8}{11}$.*

XXX. *Sic Definitione Terræ delibata, ultimò restare videtur, ut de ejus divisione agamus, verum cum varios variorum authorum libellos inspicimus, experimur quosdam eorum terram in plagam orientalem, meridionalem, occidentalem & septentrionalem. Alios in Europam, Affricam, Americam. Multosq; totum hunc orbem in orbes partiales, regiones, regna, territoria, provincias, agros, civitates, urbes, oppida, castella, arcus, emporia, vicos, pagos, villas & tuguria, distinguere. Nos a. suas divisiones Cosmographis, suas Geographis, suas Politicis, suas ceteris linquimus, & Terram prout à natura ipsa dividitur, dividimus. 1. Continens terra est solida sive firma, quæ cota sibi constat & cohaeret. 2. Insula est terra pars, quæ undiq; aquis alluditur, ut Gothlandia, Osilia, &c. 3. Peninsula est terra undiq; ferè aquis clausa, & non nisi angusto tractu continen-*

inenti annexa. 4. Isthmus est terra oblonga & angusta inter duo maria vel lacus existens. 5. Promontorium est mons in mari prominens, ejusq. altitudinem longè superat, dicitur aliàs caput. V. g. caput bonæ spei. 6. Mons est terra eminens & in altum intumescens. 7. Collis est q. monticulus aliquis leviter assurgens & prominens. 8. Vallis est terra plana inter duos montes conclusa. 9. Convallis est terra undiq. collibus ac montibus interjecta & comprehensa. 10. Campus est terra plana à montibus & collibus libera. 11. Sylva est terra arboribus condecorata. 12. Littus seu ripa est terra, quæ ab aquis tangitur. 13. Ora est terra mari finitima. 14. Portus est terra in mari sita, è quâ merces exportantur, & in quam reportantur.

Materiæ huic nobilissimæ ventilationeq. dignissimæ, brevitati studentes finem imponimus. Tibi o Deus sempiternæ cæli terræq. conditor ac conservator humilimas agimus gratias, quod nos non modo creasti, sed & paternæ suæ gratiæ in hisce terris sustentasti ac conservasti. Defende o Deus benignissime Patriam nostram dulcissimam numine tuo sancto adversus omnium nostrorum inimicorum insultus, insidias ac impetus; fac ut nos in periculissimò ac turbulentissimò huius vitæ pèlago navigium vitæ nostræ ita dirigamus, ut tandem te duce in portum ecclestem, terram v. z. novam, ac terram viventium læti ac triumphantes veniamus; ibiq. cum omnibus sanctis te colleudemus,

COROLLARIA.

Præter hujus Disputationis Materiam scitu jucundam ac necessariam, mantissæ loco sequentes addimus quæstiones.

1. An cognoscat Deus res creatas omnes, quæ sunt in mundo? Affir.
2. An Angeli cognoscant futura, ut & cogitationes humanas? Affir. Dist.

3. An Anima rationalis sit immortalis? Affir.
4. An Ethica ex scriptis dextrè Philosophantium tradita, sit in Scholis Christianorum toleranda? Affir.
5. An Mundus secundum substantiam, an verò tantum secundum qualitates destruendus sit? Affir. prius. Neg. post.
6. An omnis operatio sit à Formâ Aff. Diff.
-

Ornatissimo atq. Politissimo,

Dn. JOHANNI L. KLINGIO.

De TERRA Physicè & doctè disputanti
paucis hisce amicè gratulabar.

Terra dedit nobis ortum: Dat vivere terra,
Unde queant homines, brutaq. planta itidem.

Terram calcamus: Terraq. recondimur olim;
Transacto cursu terra cubile manet.

Ergò juvat meritò, Klingi suavissime, terram,
Pendere: quò ad cælum dulce paretur iter!

Terram cum trahes, animus non terrea captat;
Quæ solum terræ filius omnis amat.

FORMAS vidisti quot homo tenet Imperiorum;
Ortum nunc pastumq. hospitium, requiem.

Ingenij pergas tales formare colossos;
Terra licet corpus, non tamen bosce premet.

L. mq;

MICHAEL O. WEXIONIUS,

P. P.